

WILLEM J.
OUWENEEL

DIT
GELOOF
IK

EN HEB IK AL
DIE JAREN WILLEN
DOORGEVEN

Woord vooraf

Dit is het soort boek dat ik al sinds jaren heb willen schrijven. Een boek dat niet te dik is, niet te geleerd (zonder voetnoten), en toch (hopelijk) niet te oppervlakkig. Een soort boek waarin ik, na drieënvijftig jaar lang in totaal dertig landen gepreekt te hebben, probeer uit te leggen waar het volgens mij in het christelijk geloof uiteindelijk om gaat.

Het klinkt misschien een tikkeltje vreemd, maar het is toch echt waar: na zovele jaren groeide de vraag in mij, en die werd steeds sterker: wat is het *wezen* van wat ik geloof, en van wat ik al die jaren verkondigd heb en van al de dingen waarover ik geschreven heb? Ben ik 'oud genoeg' om de balans op te maken? *Weet* ik nu hoe het zit? Wel, in elk geval is dit wat ik *nu* denk te weten. En ik hoop dat sommige van mijn lezers het zullen weten te waarderen.

Tussen 2007 en 2013 heb ik twaalf (of eigenlijk dertien) delen systematisch-theologische delen gepubliceerd, waarin ik geprobeerd heb de hele christelijke leer samen te vatten. Als iemand me zou vragen: probeer dat allemaal nu eens in één boekje samen te vatten – dan zou dat dit boekje zijn.

Aan elk hoofdstuk heb ik een paar vragen toegevoegd, die in gesprekskringen besproken zouden kunnen worden.

Loerik (bij Houten), 2020
Willem J. Ouweneel

P.S. Voor het Oude Testament gebruik ik de Herziene Statenvertaling en voor het Nieuwe Testament de Telosvertaling, tenzij anders vermeld.

1 De kern van de zaak

1.1 Johannes en Mozes

Er is nauwelijks een evangelist in de negentiende eeuw te noemen die bekender was dan Dwight L. Moody (1837-1899), de man die niet alleen duizenden mensen tot Jezus geleid heeft, maar ook aan de wieg stond van de Moody-Kerk, het Moody Bijbelinstituut en de Moody Uitgevers. Weinig mensen weten echter wie de man was die hem enorm geïnspireerd heeft, de man van wie gezegd is dat hij 'de man in beweging bracht die de miljoenen in beweging heeft gebracht'. Deze laatste man was natuurlijk Moody; maar wie was de eerstgenoemde man?

Deze man, die zelfs drie jaar jonger dan Moody was, was de Britse evangelist Henry Moorhouse (1840-1880). In 1867, toen hij dus nog betrekkelijk jong was, stak hij over naar de Verenigde Staten en preekte er veertien avonden achter elkaar over Johannes 3:16. Hij deed dat, zoals hijzelf uitlegde, met maar één wens: de mensen te bewijzen dat God zondaars liefheeft: 'Zo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij zijn eniggeboren Zoon heeft gegeven, opdat ieder die in Hem gelooft, niet verloren gaat maar eeuwig leven heeft' (Joh. 3:16).

Vanaf de derde avond zat Dwight Moody tussen de toehoorders. Lange tijd later schreef hij persoonlijk dat deze preken van Moorhouse zijn leven en zijn denken veranderd hadden. Aan het eind van de zevende avond zei Moorhouse tijdens zijn preek: 'Mijn vrienden, een hele week lang heb ik geprobeerd jullie te vertellen hoezeer God jullie liefheeft, maar ik kan dit niet doen met deze armzalige stamelende tong. Als ik Jacobs ladder zou kunnen lenen en zou opklimmen naar de hemel en Gabriël, die in de tegenwoordigheid van de Almachtige staat, zou vragen of hij mij zou kunnen vertellen hoeveel liefde de Vader voor de wereld heeft, zou dit alles zijn wat hij zou

kunnen zeggen: “Zo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij zijn eniggeboren Zoon heeft gegeven, opdat ieder die in Hem gelooft, niet verloren gaat maar eeuwig leven heeft.”

Wat een schitterende boodschap! Dit bijbelvers, Johannes 3:16, stempelde het leven van Henry Moorhouse zo krachtig dat, toen hij al op veertigjarige leeftijd stierf, het vers zelfs gegraveerd werd op zijn grafsteen in Manchester, in zijn Engelse vaderland. En Moody? Die schreef: ‘Ik ben die avonden nooit vergeten. Ik heb sindsdien een ander evangelie gepredikt, en ik heb sindsdien meer kracht bij God en de mens gehad.’

Ik houd van de Bijbel in zijn totaliteit, dus niet alleen van het Nieuwe (het ‘christelijke’ deel), maar ook van het Oude Testament (het ‘joodse’ deel van de Bijbel). Als je Johannes 3:16 een kerntekst in het Nieuwe Testament zou kunnen noemen, zijn er dan feitelijk net zo bekende passages in het Oude Testament? Dit is wat God tegen Mozes zei op een van de hoogtepunten van de oudtestamentische Godsopenbaring: ‘Toen daalde de Heere neer in een wolk, ging daar bij hem [= Mozes] staan en riep de Naam van de Heere uit. Toen de Heere bij hem voorbijkwam, riep Hij: “Heere, Heere, God, barmhartig en genadig, geduldig en rijk aan goedertierenheid en trouw, die goedertierenheid blijft bewijzen aan duizenden, die ongerechtigheid, overtreding en zonde vergeeft, maar die de schuldige zeker niet voor onschuldig houdt en de ongerechtigheid van de vaders vergeldt aan de kinderen en kleinkinderen, tot in het derde en vierde geslacht”’ (Ex. 34:5-7).

Let eens speciaal op die woorden, ‘barmhartig en genadig, geduldig en rijk aan goedertierenheid en trouw’. Dat zijn woorden die als een rode draad door het Oude Testament heen lopen. Ze helpen ons om te begrijpen hoe onterecht het is te geloven, zoals sommigen hebben gedaan, dat de God van het Oude Testament een hardvochtige en kille, zelfs wrede God zou zijn, terwijl de God van het Nieuwe Testament vol liefde en mededogen zou zijn. Alsof er twee Goden in de Bijbel zijn! Nee, ‘U bent een God die menigvuldig vergeeft, genadig, barmhartig, geduldig, rijk aan goedertierenheid, en U

hebt hen [= Israël] niet verlaten' (Neh. 9:17). 'U, Heere, bent een barmhartig en genadig God, geduldig en rijk aan goedertierenheid en trouw' (Ps. 86:15; vgl. 103:8; 145:8). 'Bekeer u tot de Heere, uw God, want Hij is genadig en barmhartig, geduldig en rijk aan goedertierenheid, en Hij heeft berouw over het [eerder aangekondigde] kwaad' (Joël 2:13).

Hou dit vast: God is genadig tegenover mensen die geen enkel recht kunnen laten gelden. Hij is barmhartig tegenover mensen die in de ellende zitten. Hij is geduldig, ook al blijven mensen Hem *nóg* zo lang weerstaan. En Hij is goedertieren (liefdevol, welgezend), al maken mensen het *nóg* zo bont. Dat is de boodschap, niet alleen van het Nieuwe, maar ook al van het Oude Testament.

1.2 Een onbekend vers?

Stel je voor dat ik een aantal christenen zou vragen wat volgens hen de kerntekst in de Bijbel is, dus de tekst die het duidelijkst uitdrukt waar het in het christendom om gaat. Dan denk ik dat inderdaad velen van hen onmiddellijk zouden denken aan wat het bekendste vers in het Nieuwe Testament, of zelfs in de Bijbel is: Johannes 3:16. En toch heb ik mijn vragen daarbij. *Is* het vers echt zo bekend in de zin van welbegrepen?

Toen ik een jongeman was (ik denk tweede helft 20), hoorde ik in Duitsland een preek over datzelfde vers (Joh. 3:16). Die preek stempelde *mij*, zoals de preken van Moorhouse Dwight Moody stempelden. De prediker zei, enigszins speels, dat hij ging preken over de *minst* bekende tekst in de Bijbel. Volgens hem was Johannes 3:16 zo slecht bekend doordat de meeste christenen geen idee hadden wat 'eeuwig leven hebben' betekent... Als God inderdaad *zondaars* liefheeft, zoals Moorhouse geheel terecht benadrukte, dan zou je verwachten dat de heerlijke boodschap deze is dat God zondaren hun zonden *vergeeft* als zij er berouw over hebben en in Jezus geloven. Op zichzelf is dat volkomen waar. Maar dit is niet waar Johannes 3:16 het over heeft. Het opmerkelijke is dat in de geschriften van de apostel Johannes het 'eeuwige leven' *nooit* gekoppeld

wordt aan de vergeving van de zonden. Ik zou Johannes zeker kunnen citeren als het om vergeving gaat: 'Als wij onze zonden belijden, is God getrouw en rechtvaardig om ons de zonden te vergeven en ons te reinigen van alle ongerechtigheid' (1 Joh. 1:9). Maar Johannes legt niet een direct verband met het 'eeuwige leven.'

Wat betekent 'eeuwig leven hebben' dan? Als *dit* volgens duizenden christenen inderdaad de kern van het christendom is, dan zou je denken dat veel christenen er dan ook wel een duidelijke voorstelling van zouden hebben wat 'eeuwig leven hebben' inhoudt. Is het 'vergeving ontvangen hebben'? Is het 'naar de hemel gaan als je sterft'? Is het 'gered zijn'? Is het 'levend gemaakt zijn met Christus'? In feite denk ik dat al deze antwoorden op z'n minst tamelijk onnauwkeurig zijn. Dus óf ik zie het zelf verkeerd, óf ik moet concluderen dat christenen heel verschillende ideeën hebben over wat 'eeuwig leven hebben' betekent. En dat is nogal vreemd als Johannes 3:16 inderdaad zo'n kerntekst is.

Om de lezer niet te lang te laten wachten, haal ik aan wat Johannes over het 'eeuwige leven' zegt. Jezus zei tegen zijn Vader: 'Dit is het eeuwige leven, dat zij [= de gelovigen] U kennen, de enige waarachtige God, en Jezus Christus die U hebt gezonden' (Joh. 17:3). En Johannes zelf vertelt ons over 'het eeuwige leven, dat [in de persoon van de Zoon] bij de Vader was' en dat de apostelen 'verkondigen', 'opdat ook u met ons gemeenschap hebt. En onze gemeenschap nu is met de Vader en met zijn Zoon Jezus Christus. En deze dingen schrijven wij u, opdat onze (of: uw) blijdschap volkomen is' (1 Joh. 1:2-4). Ik kan daar nu niet zo diep op ingaan, maar het eeuwige leven heeft op z'n minst te maken met 'kennis' (wat 'relatie' inhoudt, zoals we later zullen zien), met 'gemeenschap' en met 'volkomen blijdschap'. Johannes schreef zelfs: 'Wij weten dat de Zoon van God gekomen is en ons verstand gegeven heeft, opdat wij de Waarachtige kennen; en wij zijn in de Waarachtige, in zijn Zoon Jezus Christus. *Deze is de waarachtige God en het eeuwige leven*' (1 Joh. 5:20). Als je Johannes 3:16 en 1

Johannes 5:20 bij elkaar voegt, krijg je dit: mensen moeten geloven in de Zoon van God, en dan zullen zij eeuwig leven hebben – maar de Zoon van God *is* zelf in wezen dit leven. Johannes 3:16 zegt: als je in Jezus gelooft, krijg je Jezus, en via hem krijg je intimiteit met God. Dat is een wel heel bijzondere manier om christendom te beschrijven!

1.3 Versimpeling

Is het trouwens wel mogelijk het wezen van het christendom te omschrijven aan de hand van één enkel bijbelvers? Andere lezers zouden liever heel andere verzen noemen, zoals:

(1) ‘*Strijdt* om in te gaan door de nauwe deur; want velen, zeg Ik u, zullen trachten in te gaan en het niet kunnen’ (Luk. 13:24). Dit is een vers dat aangehaald zou kunnen worden door christenen die vinden dat veel andere christenen er een nogal goedkope opvatting op nahouden: je hoeft alleen maar te ‘geloven’. Denk je dat het *zó* gemakkelijk is? Nee, zij die Lukas 13:24 of een dergelijk vers aanhalen, betogen precies het omgekeerde. Alleen zij die hun uiterste best doen, zullen binnenkomen en behouden worden.

(2) Zegt de brief aan de Hebreëën niet iets dergelijks? zouden sommigen zeggen, die dit als hun kernvers zouden kunnen citeren: ‘*Jaagt* naar vrede met allen en naar de heiliging zonder welke niemand de Heer zal zien’ (Hebr. 12:14). Je zult je hele leven moeten vechten voor vrede en heiliging; je zult je uiterste best moeten doen om die te *behouden*. Als je het niet klaarspeelt om (voldoende) heilig te zijn, *zul je de Heer niet zien*. Punt.

(3) Anderen zouden onder protest antwoorden dat het geloof voldoende is: ‘Wees niet bang, *geloof alleen*’ (Mark. 5:36; Luk. 8:50). ‘Geloof in de Heer Jezus en u zult behouden worden’ (Hand. 16:31). Of, zoals Paulus zegt: ‘Als u met uw mond *Jezus als Heer* zult belijden en met uw hart geloven dat God Hem uit de doden heeft opgewekt, zult u behouden worden’ (Rom. 10:9). Eenvoudig, hè? Je gelooft A en B, en je ontvangt C: eeuwige behoudenis. Ja, maar hoe weten we of iemand echt

met zijn hart geloofd heeft? Heeft Jezus niet gezegd: ‘Niet ieder die tot Mij zegt: “Heer, Heer”, zal het koninkrijk der hemelen binnengaan, maar hij die de wil doet van mijn Vader die in de hemelen is. Velen zullen in die dag tot Mij zeggen: “Heer, Heer, hebben wij niet door uw naam geprofeteerd en door uw naam demonen uitgedreven en door uw naam vele krachten gedaan?” En dan zal Ik openlijk tot hen zeggen: “Ik heb u nooit gekend; gaat weg van Mij, werkers van de wetteloosheid!”’ (Matt. 7:21-23)? Het is inderdaad geloven, maar daarna ook doen wat Jezus zijn volgelingen heeft geleerd. ‘Geloof alleen’ is mooi – maar als je geloof geen geloof is ‘dat door liefde werkt’ (Gal. 5:6), is het niets waard. De apostel Jakobus zei: ‘U ziet dat een mens op grond van werken gerechtvaardigd wordt en niet alleen op grond van geloof’ (Jak. 2:24). Een geloof dat geen vrucht draagt, is helemaal geen bijbels geloof.

(4) Andere christenen zouden met dit ‘kernvers’ kunnen aankomen: ‘Reine en onbevleete godsdienst voor God en de Vader is dit: wezen en weduwen te bezoeken in hun verdrukking en zichzelf onbesmet van de wereld te bewaren’ (Jak. 1:27). Goede christenen zijn geen mensen die simpelweg ‘geloven’, maar die zorgdragen voor ‘wezen en weduwen’ of welke mensen dan ook die in behoeftige omstandigheden verkeren. Zulke christenen bewaren zichzelf ‘onbesmet’ van alle zelfzucht en hebzucht die er in onze egocentrische maatschappij bestaat.

(5) Anderen zullen redeneren dat geloof in Jezus wenselijk, maar helemaal niet essentieel is. Zij zouden Paulus kunnen aanhalen, die het heeft over hen ‘die met volharding in goed werk heerlijkheid, eer en onvergankelijkheid zoeken’ en langs deze weg ‘eeuwig leven’ ontvangen; ja, er zal ‘heerlijkheid, eer en vrede voor ieder die het goede werkt’ zijn (Rom. 2:7-10). Dit is alles waar het om draait, redeneren zulke christenen: doe goed aan andere mensen – heb je naaste lief als jezelf – en je zult heerlijkheid, eer, onsterfelijkheid en vrede ontvangen. Wat wil je nog meer? Wanneer je eenmaal voor de rechterstoel van God zult staan, zal er niet naar je ‘geloofsovertuigingen’ gevraagd worden, maar naar wat je ‘in het lichaam’ hebt *gedaan*,

‘hetzij goed hetzij kwaad’ (2 Kor. 5:10). God zal ‘ieder vergelden naar zijn *werken*’ (Rom. 2:6; vgl. Openb. 2:23; 20:12v.). ‘De Zoon des mensen staat te komen in de heerlijkheid van zijn Vader met zijn engelen, en dan zal Hij ieder vergelden naar zijn *doen*’ (Matt. 16:27). Goede christenen zijn actieve *doeners*, niet alleen maar passieve *gelovigen*.

(6) Interessant genoeg zullen andere christenen op bijbelteksten wijzen die precies het omgekeerde lijken te zeggen: God ‘heeft ons behouden, *niet* op grond van werken in gerechtigheid die wij hadden gedaan, maar naar zijn barmhartigheid’ (Tit. 3:5). ‘Israël, dat naar een wet van de gerechtigheid jaagde, is tot die wet niet gekomen. Waardoor? Omdat het niet op grond van geloof, maar als op grond van werken gebeurde’ (Rom. 9:31v.). ‘Een mens wordt niet gerechtvaardigd op grond van werken van de wet, maar alleen door het geloof in Jezus Christus’ (Gal. 2:16).

(7) Sommige lezers zouden, op dit punt aangekomen, een beetje geërgerd kunnen reageren. Ze zouden kunnen uitroepen: ‘Hou op! Het is toch zo eenvoudig: “Christus Jezus is in de wereld gekomen om zondaars te behouden”’ (1 Tim. 1:15). Schitterend. Dat geloof ik ook. Maar is daarmee alles gezegd? Kijk nog eens hierboven: hoe zit het dan met dat ‘eeuwige leven’, dat toch een wezenlijk aspect van de behoudenis lijkt te zijn? Hoe zit het met dat noodzakelijke ‘strijden’? Hoe zit het met die ‘heiliging’ zonder welke je de Heer niet zult zien? Hoe zit het met hen die wel in de Heer ‘geloven’ en toch verworpen worden? Hoe zit het met je zorg voor de behoeftigen en ellendigen? Hoe zit het met Gods belofte voor hen die wellicht nooit over Jezus gehoord hebben, maar wel ernstig ‘gezocht’ hebben naar heerlijkheid, eer en vrede? Hoe zit het met de vraag of het nu geloof is *of* werken *of* allebei?

1.4 De Grote Opdracht

Aan het eind van de vorige § heb ik een aantal vragen gesteld zonder die direct te beantwoorden. Ik beweer niet dat er geen goede en bijbelse antwoorden op al die vragen gegeven zouden

kunnen worden. Wat ik bedoel is dat veel van de antwoorden die *wij* zouden geven, vaak erg simplistisch of op z'n minst eenzijdig zijn. Kennelijk bestaan er vele en veelzijdige antwoorden op de vraag wat het wezen van het christendom is. Deze antwoorden zijn niet per se verkeerd, maar vaak laten zij een aantal wezenlijke andere aspecten van het christendom buiten beschouwing. De Bijbel zelf is bepaald niet simplistisch. Het is een buitengewoon ingewikkeld boek omdat, als het om het christelijk evangelie gaat, al deze wezenlijke aspecten erin betrokken zijn, en nog vele andere.

Laten we, om een idee te krijgen van de complexiteit van de diverse aspecten, eens kijken naar wat vaak de Grote (Zending)Opdracht wordt genoemd. Dit is de instructie die de opgestane Jezus aan zijn volgelingen meegaf met het doel zijn leringen aan alle volken van de aarde te verkondigen. Als wij maar één Evangelie hadden, zou het gemakkelijk geweest zijn om deze Grote Opdracht onder woorden te brengen. Maar in feite hebben we vier verschillende versies, en dat maakt de zaak er niet gemakkelijker op. Neem de versie van Lukas. Jezus zegt: 'Zó staat er geschreven dat de Christus moest lijden en uit de doden opstaan op de derde dag, en in zijn naam *bekering tot vergeving van zonden* moest worden gepredikt aan alle volken, te beginnen bij Jeruzalem' (24:46v.). Dit is wat miljoenen christenen met vreugde zouden bevestigen: het christendom gaat over 'bekering' (eerlijk berouw hebben over je zonden en ze aan God belijden), opdat je 'vergeving van zonden' ontvangt. Dit is volgens velen het meest karakteristieke kenmerk van het christendom.

Ja, als we alleen Lukas hadden, zou het zo eenvoudig zijn. Maar Mattheüs geeft ons een heel andere versie van de Grote Opdracht. Hier horen we Jezus zeggen: 'Gaat dan heen, maakt alle volken tot discipelen, hen dopend tot de naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest en hen lerend te bewaren alles wat Ik u heb geboden' (28:18-20). Hier lezen we helemaal niets over bekering en vergeving! Deze passage handelt over Jezus' wereldwijde koningschap en over het wereldwijd winnen

van mensen die bereid zijn hun leven aan de Koning te onderwerpen. Als mensen inderdaad graag ‘discipelen’ (leerlingen, volgelingen) van Jezus willen worden, dan moeten ze twee dingen doen: zich laten dopen in de naam van de Drie-ene God en de geboden van Jezus leren kennen en gehoorzamen.

Dit zijn nog pas twee van de Evangelieën. Hoe zit het met de versie van Markus? Hier horen we Jezus tegen zijn volgelingen zeggen: ‘Gaat heen in de hele wereld en predikt het evangelie aan de hele schepping. Wie geloofd heeft en gedoopt is, zal behouden worden; wie echter niet gelooft, zal veroordeeld worden. Hen nu die geloven, zullen deze tekenen volgen: in mijn naam zullen zij demonen uitdrijven, in nieuwe talen zullen zij spreken, en met hun handen zullen zij slangen opnemen, en als zij iets dodelijks drinken, zal het hun geenszins schaden; op zieken zullen zij de handen leggen en zij zullen beter worden’ (16:15-18). Is *dit* het evangelie? Is *dit* de kern van het christendom?

Last but not least – en niet het gemakkelijkst – hoe zit het met de apostel Johannes? Hij geeft ons niet letterlijk een andere versie van de Grote Opdracht, maar hij vertelt ons wel waarom hij een aantal (wonder-)‘tekenen’ beschreven heeft die Jezus heeft gedaan: ‘Deze zijn geschreven opdat u gelooft dat Jezus is de Christus, de Zoon van God, en opdat u gelovend het leven hebt in zijn naam’ (20:31). Dus *dit* is het? Alle mensen in de wereld moeten weten wat het betekent dat Jezus de Zoon van God is en zij moeten *geloven* dat Hij dat is? En dan, wat is ‘het leven hebben in zijn naam’? Is dat hetzelfde als het ‘eeuwige leven’ waarover we het in § 1.1 hadden?

Dus wat is het nu? De Vergevingschenker beschreven door Lukas? Of de Koning beschreven door Mattheüs? Of de Wonderwerker beschreven door Markus? Of de leven schenkende Zoon van God beschreven door Johannes? Of moeten we zeggen: *Het is alle vier?* Maar waarom vertelt dan niet één van de vier evangelisten dat gewoon?

We beginnen inderdaad te begrijpen waarom Paulus gesproken heeft van de ‘*verborgenheid*’ (letterlijk: mysterie) van

het evangelie' (Ef. 6:19). Ik bedoel niet dat dit zou betekenen dat het evangelie zo 'mysterieus' ('esoterisch', geheimzinnig, cryptisch) is, maar wel dat het vele elementen bevat die diepzinnig, ingewikkeld, zwaar zijn, en voor buitenstaanders totaal ondoorzichtig. Je zult moeten *worstelen* om in de geheimen van het evangelie binnen te dringen. En let wel, die buitenstaanders zijn niet alleen de ongelovigen, maar er zijn ook gelovigen die nauwelijks geïnteresseerd lijken te zijn in het ontrafelen van de geheimen van het evangelie. Sommigen van hen vertellen ons, schijnbaar eerbiedig, dat zij niets anders willen weten dan 'Jezus Christus en Die gekruisigd' (1 Kor. 2:2). Ze vergeten dat Paulus zelf *heel veel meer* wist dan dit, maar zich slechts tot deze eenvoudige boodschap wilde beperken nu hij op weg was naar de goddeloze stad Korinthe. Christenen zouden juist hevig geïnteresseerd moeten zijn in dit 'heel veel meer' van Paulus!

1.5 Het evangelie van God, het evangelie van Christus

Allereerst is er dit belangrijke punt: het christendom gaat niet primair over hoe mensen verlost kunnen worden, of over de vraag hoe mensen vergeving van zonden of het eeuwige leven of redding of hemelse gelukzaligheid kunnen bereiken. Het evangelie gaat niet allereerst over 'goed doen' of over het werken aan een 'betere wereld'. Het gaat zelfs niet primair over het koninkrijk van God, of de Kerk van God, of het verbond van God. Het gaat over *God*. Laat me het als volgt mogen zeggen: het evangelie gaat niet allereerst over de behoeften van *zondaren*, maar over de hartsverlangens van *God*. Het gaat niet primair over de *ellende* van zondaars, maar over de *heerlijkheid* van God. Er is te veel evangelieprediking waarin de zondaar in het middelpunt staat in plaats van God zelf.

Eén directe bijbelse aanwijzing hiervoor is dat het evangelie vaak genoemd wordt het 'evangelie van God'. Dit is niet alleen een evangelie *afkomstig* van God, maar vooral een evangelie *aangaande* God. Dat mag dan niet zo duidelijk zijn in uitdrukkingen zoals 'het evangelie van God verkondigen' (Mark. 1:14;

vgl. Rom. 1:1; 15:16; 2 Kor. 11:7; 1 Thess. 2:2,8v.; 1 Petr. 4:17). En dat is zelfs nog minder duidelijk in een uitdrukking zoals 'het evangelie van de genade van God' (Hand. 20:24) omdat hier opnieuw de behoeften van de zondaar op de voorgrond lijken te staan. Nee, ik denk vooral aan die prachtige uitdrukking 'het *evangelie van de heerlijkheid van de gelukkige God*' (1 Tim. 1:11). *Het evangelie is allereerst* het goede nieuws, de blijde boodschap, over de *gelukzaligheid* (blijdschap, verrukking, diepe tevredenheid) van God zelf. En vervolgens – omdat het evangelie aan mensen gepredikt wordt – gaat het om de vraag *hoe ook mensen uiteindelijk kunnen delen in Gods gelukzaligheid*.

We kunnen echter niet over het 'evangelie van God' spreken zonder daar een andere uitdrukking bij te betrekken: het evangelie is het *evangelie van Christus* (Rom. 15:19; 2 Kor. 9:13; 1 Thess. 3:2). Nog veel duidelijker dan in het geval van het 'evangelie van God' is dit niet zozeer het evangelie dat *afkomstig* is van Christus, maar veeleer het evangelie *aangaande* Christus. Het is het 'evangelie van God (...) *aangaande zijn Zoon*' (Rom. 1:1-3; vgl. vs. 9; 2 Thess. 1:8). Paulus spreekt over 'de lichtglans van het evangelie van de *heerlijkheid van Christus*, die het beeld van God is (...). Want wij prediken (...) Christus Jezus als Heer, en onszelf als uw slaven om Jezus' wil. Want de God die gezegd heeft: "Uit duisternis zal licht schijnen" [zie Gen. 1:3], Die heeft geschene in onze harten tot de *lichtglans van de kennis van de heerlijkheid van God in het aangezicht van Jezus Christus*' (2 Kor. 4:4-6). Het evangelie gaat over de heerlijkheid van God, die schijnt in het gezicht van Christus; kort gezegd: het is het evangelie van de heerlijkheid van Christus.

In het volgende hoofdstuk zal ik het uitvoerig hebben over de joodse wortels van het christendom. Laat me nu al deze parallel mogen trekken: Mozes daalde van de berg Sinaï af met een stralend gezicht, doordat hij regelrecht uit de heerlijkheid van God kwam (Ex. 34:29-35). Veel meer dan dat is Jezus, die de 'nieuwe Mozes' genoemd is, neergedaald van de Vader der heerlijkheid met een gezicht waar de heerlijkheid van de Vader vanaf straalde, althans voor degenen die dat mochten

en konden zien (vgl. Joh. 1:14). En net zoals Mozes zijn gezicht moest bedekken omdat de mensen de heerlijkheid niet konden verdragen, werd Jezus' heerlijkheid bedekt door de sluier van zijn mensheid en was ze alleen zichtbaar voor zijn eigen volgelingen (vgl. 2 Kor. 3:7-16).

Inderdaad: het jodendom gaat over Mozes, het christendom gaat over Christus. Wanneer je iemand vraagt naar de betekenis van het christendom, en die persoon noemt niet binnen een halve minuut de naam van Jezus Christus, dan is er iets grondig mis. Het jodendom gaat over de heerlijkheid van God, en deze heerlijkheid was in niemands gezicht meer zichtbaar dan in het gezicht van Mozes. Het christendom gaat ook over de heerlijkheid van God, zoals deze heerlijkheid zichtbaar is in het gezicht van slechts één Man: dat van Christus. Het evangelie gaat over de heerlijkheid van God, en ik vind deze heerlijkheid in het 'gezicht' van Jezus. Dit gezicht van Jezus straalt van de heerlijkheid van God, zelfs nog veel *meer* dan het gezicht van Mozes ooit deed. Dit komt doordat Mozes slechts een 'spiegel' van de goddelijke heerlijkheid was waarin hij een tijdje verkeerd had. Maar in Jezus is deze heerlijkheid die van Hemzelf, doordat Hij in eigen persoon God de Zoon is.

Jezus zelf heeft gezegd: 'Ik ben de weg en de waarheid en het leven; niemand komt tot de Vader dan door Mij' (Joh. 14:6v.). Als Jezus niet de Zoon van God was, zou een dergelijke uitspraak ongelooflijk aanmatigend zijn, of zelfs regelrecht opschepperig, arrogant, hoogmoedig. Is Jezus de enige weg tot de Vader!? Wel, op z'n minst kunnen we het eens zijn over dit punt: de bewering dat Jezus de enige toegang is tot het domein van God is een van de kernopvattingen van het christendom. Als je die opvatting verwerpt, moet je bereid zijn te zeggen dat Jezus óf de grootste bedrieger was die ooit geleefd heeft, of dat Hij zichzelf finaal voor de gek gehouden heeft. Als je deze kernvatting wel accepteert, begin je iets te zien van de heerlijkheid van Hem die niet alleen de grootste Mens was die ooit geleefd heeft, maar bovenal de Zoon van de Vader was, die van eeuwigheid aan het hart van de Vader was geweest (Joh. 1:18; 17:5,24).

1.6 Ontmoetingen

Inderdaad zouden veel christenen weigeren te zeggen dat het christendom slechts één uit vele religies is, één van vele manieren waarop mensen tot God kunnen komen. De meeste christenen zouden niet zeggen dat Jezus slechts een van vele leraars, predikers of profeten is net als Mozes, Confucius, Lao-Tse, Hare Krisjna, de Boeddha of Mohammed. Zij zouden zeggen dat Hij inderdaad leraar, prediker en profeet is, maar dat Hij allereerst de Zoon van God is, en dat je de Vader niet kunt 'zien' behalve via de Zoon.

Het is al tientallen jaren geleden dat ik een discussie had met een biologische collega van mij, die vrijmetselaar was. Hij was een vriendelijke en ernstige man. Zijn idee van religie was dat het is als een hoge berg waar God boven op de top zit. Vele paden leiden naar die top, en veel mensen klimmen omhoog langs al die paden, allemaal ervan overtuigd dat hun pad het enige juiste is. Maar uiteindelijk ontdekken zij dat al die paden naar precies dezelfde plek leiden: de top van de berg. Dit is wat mijn collega geloofde: het doet er niet toe welke religie je aanhangt omdat alle religies naar hetzelfde einddoel leiden.

Als ik het mag zeggen zonder mijn collega te kwetsen, vind ik dit een tamelijk naïeve opvatting. Ten eerste zijn hindoes volgens hun eigen opvattingen helemaal niet op weg naar 'God', eenvoudig doordat zij honderden of duizenden verschillende goden hebben. Ten tweede hebben boeddhisten misschien een vaag idee over het goddelijke, maar in wezen zijn het 'atheïsten': zij geloven niet in God, of een god, of vele goden, en met Confucius en Lao-Tse is het net zo. En laten we het maar onder ogen zien: de God van Mohammed heeft tamelijk weinig gemeen met de God van de Bijbel. Dus hoe kan men zeggen dat alle religies naar hetzelfde einddoel leiden als zij zulke totaal verschillende ideeën hebben over wat dit einddoel inhoudt? Of anders gezegd: wat verbeelden wij ons wel als wij beweren dat christenen, hindoes, boeddhisten en moslims naar 'hetzelfde' onderweg zijn? Het klinkt mij even vreemd in de oren als iemand die beweert dat uiteindelijk

alle medicijnen even goed zijn om iemands kwaal te genezen.

Mijn antwoord aan mijn collega was ongeveer als volgt: 'mijn' religie is niet één uit vele wegen die naar hetzelfde einddoel leiden. Dit komt doordat ik in ernst geloof dat mensen helemaal niet in staat zijn uit zichzelf omhoog te klimmen naar God. Mijn geloof is dat God zelf tot ons is neergedaald in de persoon van zijn Zoon, Jezus Christus. Jezus heeft mij opgeraapt, en nu leidt Hij mij naar de top, dat wil zeggen: naar de eeuwige tegenwoordigheid van God. Het christendom is niet één van de vele recepten die je vertellen hoe je God kunt bereiken; het is het verhaal over God die zijn hand heeft uitgestoken naar mensen.

Natuurlijk is dit maar een van de vele aspecten van wat christendom werkelijk is. Het christendom gaat niet alleen over een buschauffeur die mij laat instappen en mij meeneemt naar het eindstation. Veeleer gaat het christendom ook over die schitterende bus zélf, over de geweldige chauffeur en over de prachtige landschappen waar we doorheen rijden.

Ik herinner me een andere discussie. In 1970 kreeg ik mijn doctorsgraad in de biologie aan de Universiteit van Utrecht. Ergens rond 1980 had ik in de aula van de Universiteit een openbaar debat met een moslim en een hindoe. De zaal zat vol met honderden studenten. De moslim was de eerste spreker. Hij redeneerde dat, als je moest kiezen tussen islam en christendom, het veel beter was de islam te kiezen omdat je dan het beste van twee werelden bezat. Christenen verwerpen Mohammed als profeet van God, maar moslims aanvaardden Jezus wel als profeet van God. Dus als je het christendom koos, had je alleen Jezus. Maar als je de islam koos, had je Jezus én Mohammed. Dat zou je alleen maar des te rijker maken. Dus wat aarzel je nog?

De tweede spreker was de hindoe. Hij spotte vriendelijk met de moslim omdat, betoogde hij, als de studenten het hindoeïsme zouden kiezen, zij zowel Jezus als Mohammed zouden hebben plus honderden anderen grote figuren. Het hindoeïsme was zo breed en edelmoedig dat het zonder enige moeite Jezus en Mohammed as 'goddelijke' figuren erkende, samen met al die andere goddelijke figuren. Dus als je echt geestelijk

rijk wilde worden, zou je het hindoeïsme moeten kiezen. Dan zou je het allemaal bezitten!

Ik was de derde spreker. En wat een 'arme' kerel was ik... ik had alleen Jezus! Toch vond ik mijn taak niet al te moeilijk. Het enige wat ik deed was de studenten vertellen dat 'mijn' Jezus weinig of niets gemeen had met de 'Jezus' zoals moslims Hem dachten te kennen en de Jezus zoals de hindoes Hem dachten te kennen. Als je werkelijk wilt weten wie Jezus is, zei ik, moet je om zo te zeggen Jezus' eigen boek bestuderen: het Nieuwe Testament, iets wat moslims en hindoes nauwelijks of helemaal niet doen. Dus wat voor 'Jezus' zou je krijgen als je moslim of hindoe zou worden? Een lege huls. Het christendom gaat over Jezus Christus – en als je Hem zou willen leren kennen, zou je 'zijn' boek moeten lezen en bestuderen.

1.7 Een joodse ontmoeting

Een derde ontmoeting die ik hier wil noemen, vond een paar jaar geleden plaats. In de tussentijd was ik al sinds jaren gepromoveerd filosoof en dito theoloog. De ontmoeting was met een Amerikaanse orthodoxe rabbi, die mij vertelde dat hij een roeping van God ontvangen had om bruggen te slaan tussen Joden en christenen. Dat was mooi om te horen! Toch vroeg ik hem met enige argwaan wat hij dan over het christendom wist, omdat het mijn ervaring is dat orthodoxe Joden in het algemeen nauwelijks iets weten van het Nieuwe Testament. Hij vertelde mij wat hij wist, wat niet onbevredigend was. Maar toen had hij ook een kwestie voor mij: 'Denk jij dat, als ik niet in Jezus geloof, ik dan voor eeuwig verloren ben?'

Ik wilde niet onze vriendschap in gevaar brengen die net een beetje begon te bloeien, dus ik antwoordde zo behoedzaam mogelijk. Ik haalde voor hem de verzen aan die ik al eerder genoemd heb: Romeinen 2:7-10. Ik vertelde hem dat Paulus heeft geschreven heeft over hen 'die met volharding in goed werk heerlijkheid, eer en onvergankelijkheid zoeken.' Ik zei tegen mijn nieuwe vriend:

'Als jij zo iemand bent, die God zoekt met heel je hart en Hem

zo trouw mogelijk dient volgens alle inzicht dat je van Hem hebt, terwijl je – net als Paulus vóór zijn bekering – je leven voor God leeft met een goed geweten (Hand. 23:1), dan kan ik je blij en vol vertrouwen in de handen van een barmhartige en rechtvaardige God leggen. Maar – voegde ik eraan toe – je kunt me niet kwalijk nemen dat ik een christen ben! Dat wil zeggen: *als* God jou zou aannemen, geloof in volle ernst dat dat niet zou zijn omdat je zo'n fatsoenlijke kerel bent die zo erg zijn best doet, maar omdat het de Heilige Geest was die jou tot echte verootmoediging bracht ten aanzien van je zonden (vgl. in het Oude Testament: Jes. 57:15; Ezech. 36:25-27,31). En bovendien geloof ik dat, *als* God jou zou aanvaarden, Hij dat zou doen op grond van het verzoeningswerk dat Christus op het kruis van Golgotha heeft volbracht (vgl. Jes. 53:4v.). En zoals die andere Jood zei: Er is onder de hemel geen andere naam gegeven waardoor wij behouden worden dan de naam van Jezus (Hand. 4:10,12)'.
Volgens mij kan God barmhartig zijn jegens een persoon zoals die beschreven wordt in Romeinen 2 als aan deze drie voorwaarden is voldaan:

(a) Het gaat om iemand die nooit bewust het bijbels evangelie verworpen heeft (hij kan ervan gehoord hebben, maar hij heeft het nooit echt gekend, laat staan begrepen).

(b) Als God zo iemand barmhartigheid bewijst, kan dat alleen op grond van het verlossingswerk van Christus, omdat er geen andere weg tot de behoudenis is.

(c) Als God zo iemand barmhartigheid bewijst, kan dat alleen doordat de Heilige Geest hem tot berouw en belijdenis van zonden gebracht heeft (vgl. Jes. 57:15).

De laatste twee punten gelden ook voor de Jood; maar in het eerste genoemde punt schuilt een grote moeilijkheid. Hoeveel Joden zijn er die het evangelie echt gelezen en begrepen hebben, en het vervolgens bewust verworpen hebben? De meesten van hen weten over Jezus alleen maar de paar dingen die hun leiders hun verteld hebben. Zij hebben nauwelijks ooit (delen van) het Nieuwe Testament gelezen. *Ik kan ze dat nauwelijks kwalijk nemen.* Als er íéts is dat Joden verhindert

om het evangelie aan te nemen is het dat wij, christenen, hun de meest ‘verschrikkelijke’ Jezus gepresenteerd hebben die je je kunt voorstellen: een Jezus die Joden haat, een Jezus die christenen gebruikt om Joden te vervolgen en te verdrukken, hen te beroven, hun vrouwen en dochters te verkrachten, hen te vermoorden, hun heilige boeken te verbranden.

Het kan al wel een eeuw geleden zijn dat de evangelist Harry Ironside zijn schoenen liet poetsen door een joodse schoenpoetser, ergens op straat. Toen de Jood klaar was met poetsen, betaalde Ironside hem en gaf hem een flinke fooi met de woorden: ‘Ik geef je dit in de naam van Jezus’. De man keek op met tranen in de ogen. Hij zei: ‘Ik kom uit Oost-Europa, waar wij voortdurend vervolgd zijn in de naam van Jezus. Op Goede Vrijdag werden onze huizen beroofd en verbrand in de naam van Jezus, velen van ons werden geslagen of zelfs gedood in de naam van Jezus. U bent de eerste persoon die ooit iets goeds voor mij gedaan heeft in de naam van Jezus’.

Het herinnert mij aan wat ik jaren geleden gehoord heb op een internationale conferentie van Jezusgelovige Joden in Nederland. Daar sprak een oude joodse dame uit Duitsland, die als kind de Nazi-jodenvervolging had meegemaakt. Ze vertelde een gruwelijk verhaal over zichzelf en haar familie, en veel andere Joden, die opgesloten waren in hun eigen synagoge, die vervolgens in brand was gestoken. Buiten de synagoge riep een menigte voortdurend de naam van Jezus uit, naast vele scheldwoorden. Ik weet niet meer hoe het meisje ontsnapt is uit die brandende synagoge, maar één zin die zij sprak zal voor altijd in mijn geheugen gegrift staan. Ze zei: ‘In de naam van Jezus heb ik alles verloren wat ik had: mijn bezittingen, mijn familie, mijn vrienden – maar in de naam van Jesjoea heb ik eeuwig heil gevonden’.

1.8 Christendom en jodendom

Het breekt mijn hart als ik zulke verhalen hoor. Hoe zouden we kunnen spreken over de vraag wat christendom is zonder rekening te houden met twintig eeuwen christelijke geschiedenis?

Hoe kunnen wij, mensen van de eenentwintigste eeuw, ons aanmatigen anderen te vertellen wat christendom is zonder in aanmerking te nemen wat twintig eeuwen van christenen én niet-christenen beweerd hebben dat christendom was? En meer dan enig ander ding, hoe zouden we in ons verhaal kunnen vergeten wat de christenen geweest zijn, en vaak nóg zijn, met betrekking tot het joodse volk waaruit het christendom is voortgekomen? Ik ben uiterst verbaasd dat ik zoveel boeken aantref die ons proberen te vertellen wat christendom is zonder Israël te noemen (behalve dan misschien als het om een stukje oudtestamentische geschiedenis gaat). Laat ik het maar meteen zeggen: geen van die boeken kunnen je behoorlijk vertellen wat christendom is als dit christendom niet gezien wordt in relatie tot Israël, want dat is het waaruit het is voortgekomen. Het christendom kun je niet begrijpen als je het jodendom niet een beetje kent.

Laat me daarom dit eerste hoofdstuk afsluiten met deze stelling:

De blinde vlek van de Joden is Jezus.

De blinde vlek van de christenen is Israël.

Ik kijk uit naar de dag waarvan geschreven staat: God 'zal op deze berg [= Sion] verslinden de sluier waarmee het gezicht van alle volken omsluiert is, en de bedekking waarmee alle naties bedekt zijn' (Jes. 25:7). Ik denk dat Israël een belangrijk deel van deze 'bedekking' of 'sluier' is! Sprekend over 'bedekkingen' ('sluiers') zegt Paulus: 'Tot heden toe ligt er, wanneer [de Wet van] Mozes wordt gelezen, een bedekking over hun [= Israëls] hart' (2 Kor 3:15). Dat wil zeggen: zij zien Jezus er niet in, en *kunnen* dat ook niet. Laat me van deze uitspraak van Paulus een eigengemaakte variant geven: tot op heden ligt er, wanneer christenen het christendom proberen te begrijpen, een bedekking over hun harten doordat zij er nauwelijks Israël nog in zien, ja, *kunnen* zien. Hoogstens zien zij de Joden die Jezus vervolgd hebben, of *dénken* die te zien.

Laten we daarom bij het begin beginnen. Als je de korenaar wilt begrijpen, probeer dan de korenkorrel te begrijpen waar-

uit die aar gesproten is. Als je de vlinder wilt begrijpen, probeer dan de rups te begrijpen waaruit die vlinder zich ontwikkeld heeft. Je zult vlinders nooit helemaal begrijpen als je niets van rupsen weet. (Omgekeerd geldt trouwens hetzelfde: je zult rupsen nooit helemaal begrijpen als je niets van vlinders weet.) Dit is geen waardeoordeel over vlinders en rupsen! Ik ken lelijke vlinders en schitterende rupsen. Ik wil alleen graag dat je het verband begrijpt. Als je dus Jezus wilt begrijpen, probeer dan de *joodse* Jezus te begrijpen; dat wil zeggen: probeer het volk te begrijpen waaruit Hij geboren is. Als je Jezus' eerste volgelingen wilt begrijpen, probeer dan te begrijpen wat het betekent dat dit allemaal Joden waren, en hoe hun joodse geloof in Jezus stempelde. Als je het christendom wilt begrijpen, probeer dan te begrijpen dat het is voortgesproten uit de joodse religie. Als je niets van het jodendom weet, zul je nooit echt begrijpen wat christendom is.

Vragen voor gesprekskringen

1. Is er een bijbelgedeelte dat volgens *jou* in beknopte vorm een prima indruk geeft van waar het in het christendom echt om gaat?
2. Waarom denk je dat de vier Evangelieën zulke verschillende beelden geven van wie Jezus is, en dus ook van wat het christendom wezenlijk is?
3. Het evangelie is goed nieuws voor *mensen*. Dus waarom zou het zo belangrijk zijn dat het evangelie allereerst over God zelf, of over Christus gaat?
4. In hoeverre denk je dat enige kennis van Israëls oudtestamentische religie essentieel is om het christendom goed te begrijpen?
5. In welke opzichten komt het christendom wel met 'andere wereldgodsdiensten' overeen, en in welke opzichten verschilt het er wezenlijk van?

Na meer dan vijftig jaar preken en schrijven stelde Willem J. Ouweneel zichzelf de vraag: Waarover heb ik nu precies al die jaren gesproken en geschreven? Wat was daarin de kern? Wat is van blijvende waarde in de christelijke boodschap? In dit boek geeft hij zelf antwoord op deze vragen. Al schrijvend ontdekte hij dat bepaalde elementen in de loop der jaren een veel grotere betekenis voor hem hebben gekregen, zoals de joodse wortels van het christendom en de enorme waarde van het koninkrijk der hemelen als een koninkrijk hier op aarde, nu en straks.

Dit geloof ik is een mooie samenvatting van wat wezenlijk is in het christelijk geloof. De toegevoegde gespreksvragen maken het mogelijk dit boek in kringen en gemeenten te bespreken.

KokBoekencentrum.nl
UITGEVERS | UTRECHT

